

การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

Development of guidelines for Internal Supervision of the vocational for private vocational under Khon Kaen Vocational Education Office

เมวิกา ชอบสูงเนิน¹, จิติวรดา พลเยี่ยม²

Maywika Chorpsoongnurn¹, Titiworada Polyiem²

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น การวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ การนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 245 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.74-0.84 และมีค่าความเชื่อมั่น อยู่ระหว่าง 0.93-0.96 ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแนวทาง จำนวน 9 คน ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่ประสงค์ของการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการในการนิเทศภายในของสถาบัน พบว่า ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือก รวมทั้งด้านการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ มีความต้องการพัฒนามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในสถาบัน และด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถาบัน ตามลำดับ

2. การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) ความมุ่งหมาย 3) แนวทางการนิเทศภายในสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 3.1) การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ 3.2) ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือก 3.3) ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถาบัน 3.4) ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศ 4) กลไก และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการประเมิน

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master Student Major Educational Administration and Development Faculty of Education Mahasarakham University

² Department of Curriculum and Instruction Faculty of Education Mahasarakham University

ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้สูงสุดในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การนิเทศภายใน, อาชีวศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to study the current state, desirable conditions and development of guidelines for Internal Supervision of the vocational for private vocational under Khon Kaen Vocational Education Office. This research was divided into 2 phases: phases 1: study the current state and desirable conditions for Internal Supervision of the vocational for private vocational. The samples consisted of 245 school administrators and teachers. The research instrument was the questionnaire with an Index of Item Objective Congruence between 0.80-1.00, discrimination between 0.74-0.84 and a Reliability between 0.93-0.96. The statistics used for analyzing data were frequency, percentage, mean, standard deviation and priority need index. And phases 2: development of guidelines for the Internal Supervision of the vocational for private vocational. Focus group discussion included 9 professionals as informants. The research instrument was the evaluation form. The statistics used for analyzing data were mean and standard deviation.

The results are as followed:

1. The current state of the Internal Supervision of the vocational for private vocational were at a high level. Considering each side, it was found that were in the high level. Desirable conditions of the Internal Supervision of the vocational for private vocational were at the highest level. Considering each side, it was found that most of them were in the highest level. Result of the needs were in planning and determining options, prevention and problem solving have the most needs. Next is the promoting student development and student forwarding respectively.

2. The results of Development of guidelines for the Internal Supervision of the vocational for private vocational institute under Khon Kaen vocational province were divided into 5 categories ; 1) the principle 2) the purpose 3) the guidelines for the implementation of the vocational student care system were divided into 4 factors ; 3.1) was publicize and expand continuously and sustainably within the school 3.2) was planning and development of school internal supervision 3.3) was internal supervision practice in schools 3.4) was monitoring and evaluation of school internal supervision. 4) the mechanism 5) the success conditions. The results of possibility, suitability of developing guidelines was at highest level.

Keywords: The Internal Supervision, Vocational.

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้ความสำคัญต่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 6 “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และมาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และในส่วนของ 3 ของการบริหารและการจัดการศึกษาของมาตรา 45 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภท การศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐ ของเขตพื้นที่การศึกษา หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วยให้สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยสภาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาทุกสถานศึกษาจึงถือหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามศักยภาพได้

อย่างสูงสุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

การจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาในปัจจุบันมีหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนตามความต้องการของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดแรงงาน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษาเอกชน เป็นหน่วยงานหนึ่งที่น่าเน้นการ ในการจัดการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนา กำลังคน ระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี ให้มี คุณภาพตามสมรรถนะ อาชีพที่กำหนดไว้ทั้งนี้ จะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ แผนการศึกษาชาติ ปรัชญาการอาชีวศึกษา ภายใต้การสนับสนุน ทรัพยากรตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2549) การผลิตกำลังแรงงานระดับต่ำกว่า อุดมศึกษามีคุณภาพไม่ตรงตามความต้องการ ของการอุตสาหกรรมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ของเทคโนโลยีเนื่องจากยังขาดกลไกในการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษา, 2555) และเท่าที่ผ่านมาสถานศึกษา อาชีวศึกษายังไม่สามารถผลิตและพัฒนากำลังคน ให้มีคุณลักษณะและทักษะทางวิชาชีพตามที่ตลาด แรงงานสังคมต้องการร้อยเปอร์เซ็นต์ ซึ่งสาเหตุหนึ่ง เกิด จากการบริหารจัดการการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ยังขาดการบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าที่ควรจะเป็นสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึง ได้มีการนำเทคนิคการบริหารคุณภาพมาใช้ใน สถานศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งจากการศึกษาการพัฒนา สถานศึกษาของสถาบัน Eric Degests ได้กล่าวถึง ความสำเร็จของโครงการพัฒนาคุณภาพทางการ ศึกษา ของโรงเรียนอาชีวศึกษา จอร์จ เวตติงเฮาส์ ในกรุงนิวยอร์ก ได้มีการนำระบบการบริหารคุณภาพ ทั้งองค์การ มาใช้ในโรงเรียน สามารถทำให้นักเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น ครูมีความร่วมมือกัน มีการระดมสมองนอกเวลา เรียน ทำให้นักเรียนมี ผลการเรียนรู้ดีขึ้น อัตราการลาออกกลางคันลดลง นอกจากนี้การบริหารคุณภาพ ทั้งองค์การ ยังมีผล

ต่อความสำเร็จ ในการจัดการศึกษาวิชาชีพวิศวกรรม ในระดับปริญญาตรีของ 8 มหาวิทยาลัยทางภาค ตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา ทำให้มีการ ร่วมมือกันในเรื่องของการ ตั้งเป้าหมายการปรับเปลี่ยนด้านการจัดโครงสร้างและขั้นตอนการทำงาน ที่เหมาะสมกับการทำงาน เป็นทีม ในประเทศญี่ปุ่น ได้นำการบริหารคุณภาพทั้งองค์การมาใช้ประโยชน์ อย่างจริงจังทั้ง ภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจ ตลอดจน จินนำมาใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

การอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่มี จุดมุ่งหมาย เพื่อเตรียมคนให้เหมาะสมกับงานและ อาชีพโดยให้รู้จักที่จะเลือกงานให้ตรงกับความสามารถ ของตน อีกทั้งสามารถใช้ความรู้ให้เกิด ประโยชน์ ในการประกอบอาชีพอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นการ อาชีวศึกษา จึงเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่าย ใน ปัจจุบันเทคโนโลยี ทางการเกษตรอุตสาหกรรมและ ธุรกิจบริการต่าง ๆ ได้เจริญก้าวหน้า ไปอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาให้ เป็นการอาชีวศึกษาเพื่ออาชีพในสถานการณปัจจุบัน อย่างแท้จริงเพื่อให้ทันต่อความเจริญและวิวัฒนาการ ทางเทคโนโลยี เมื่อพิจารณาความต้องการและการ ขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาติ จะ เห็นได้ว่าการอาชีวศึกษา มีบทบาทสำคัญยิ่งในการ สนองความต้องการและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และสังคมของชาติ โดยที่การอาชีวศึกษาเป็นแหล่ง ผลิตแรงงานที่มีคุณภาพ และมีปริมาณเพียงพอกับ ความต้องการด้านตลาดแรงงานประเทศด้วย โดย ธรรมชาติของงานแล้วทางกรมอาชีวศึกษามีความ หลากหลาย สลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด เวลา เพราะการสอนคนให้มีความรู้ความสามารถ เข้าสู่โลกอาชีพ นั้นเป็นเรื่องที่ไม่หยุดนิ่ง เนื่องจาก สภาวะเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความก้าวหน้า ทางวิทยาศาสตร์ เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ลักษณะ อาชีพและการทำงานก็เปลี่ยนไปด้วย ถ้าจะเทียบกับจำนวนอาชีพที่มี อยู่จริง จึงได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมการศึกษาระดับอาชีวศึกษาให้พัฒนาขึ้น

เรื่อย ๆ ทั้งนี้โดยมุ่ง เพื่อเตรียมบุคคลสำหรับงาน อาชีพ โดยพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี ทักษะ และเจตคติที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ ระดับต่าง ๆ ที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจเพื่อผลิต และพัฒนากำลังคนสาขา วิชาชีพต่าง ๆ ในระดับ ต้นและระดับกลางให้เหมาะสม

สภาพปัญหาของการนิเทศภายในพบว่า ยังมีปัญหาหลายประการที่ทำให้การนิเทศ ไม่ ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร สิ่งสำคัญคือผู้บริหาร บางสถานศึกษายังไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ในการนิเทศภายใน ไม่เห็นความสำคัญของการ นิเทศไม่ตระหนักว่าตนมีความสำคัญที่จะผลักดัน ให้เกิดการพัฒนาเห็นว่าการนิเทศภายในเป็นงาน ของผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ครูวิชาการหรือกิจกรรม การนิเทศภายในจึงมอบให้บุคลากรเหล่านั้น รับผิดชอบดำเนินการแทน ผู้บริหารไม่ได้มีบทบาทใช้ ศักยภาพอย่างเต็มที่ในการดำเนินการนิเทศภายใน โรงเรียน ตลอดจนปัญหาความไม่มั่นใจในตนเอง ของผู้บริหารที่ขาดความมั่นใจในการดำเนินงาน นอกจากนี้ในส่วนของคุณคณาจารย์ส่วนใหญ่ยังไม่รู้ จุดหมายที่แท้จริงในการนิเทศภายใน เข้าใจการ นิเทศภายในว่าเป็นการไปสังเกตการณ์สอนของ ครูภายในชั้นเรียนเข้าใจการนิเทศ ว่าเป็นการไป ตรวจสอบวิพากษ์วิจารณ์บุคลากรขาดความร่วมมือ ตลอดจนถึง เครื่องมือ นวัตกรรมใหม่ ๆ ทาง การ นิเทศ ไม่ได้นำมาใช้ เพื่อการสนับสนุน ให้เกิดการ นิเทศภายในโรงเรียนอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะ กรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541)

การนิเทศจึงเป็นกระบวนการของการศึกษา ที่มุ่งจะส่งเสริมให้การสนับสนุนและพัฒนามาตรฐาน ของการศึกษา โดยเฉพาะผู้นิเทศก็ต้องการความรู้ ประสบการณ์ ทักษะต่าง ๆ ในการนิเทศ ต้องการ การสนับสนุน ต้องการขวัญและกำลังใจ ต้องการ ความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง กับการศึกษา ขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศก็ต้องการ

การดูแลเอาใจใส่ ต้องการขวัญและกำลังใจและการสนับสนุนจากผู้นิเทศและผู้บริหารเช่นกัน การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครู ผู้บริหาร ตลอดจนบุคลากรในสถานศึกษา ให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการพัฒนาทักษะในวิชาชีพให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพให้สูงขึ้น การช่วยเหลือดังกล่าวมีวิธีการมากมาย ซึ่งผู้ทำการนิเทศการศึกษาจำเป็นต้องฝึกฝน เรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้าให้เกิดความชำนาญ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติการที่ได้รับการมอบหมาย ภารกิจและบทบาทของผู้นิเทศ การศึกษาจะประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมาย ได้รับการเชื่อถือศรัทธาและการยอมรับจากผู้รับการนิเทศมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ประสิทธิภาพ ตลอดจน เทคนิคของผู้นิเทศการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ (วรรณพร สุขอนันต์, 2550)

การนิเทศภายในเป็นกระบวนการดำเนินงานภายในสถาบันที่จะพัฒนาครูผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้จัดให้มีการพัฒนาบุคลากร ให้ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการนิเทศภายในต้องตั้งอยู่บนหลักการด้านวิชาการ เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งด้านความคิดเห็น และการกระทำ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินส่งเสริม สนับสนุนให้ครูมีประสบการณ์ ความสำเร็จ ในการจัดกิจกรรมการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความต้องการของหลักสูตร สิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จในการพัฒนาครู คือ การนิเทศ ภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหารและคณะครูร่วมมือกันค้นหาหรือสืบข้อมูลที่จะนำมาพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ

ภายในจะทำให้ครู ระบุปัญหาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง และทำให้มีบรรยากาศการนิเทศเป็นกันเอง ระบุปัญหาและหาแนวทางแก้ไขได้ตรงจุด และสามารถติดตามผลได้ตลอดเวลา การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ผู้นิเทศในสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร ครูวิชาการ ครูที่ผู้บริหารมอบหมายดำเนินการ โดยใช้ภาวะผู้นำให้เกิด ความร่วมมือร่วมใจ ประสานงาน และใช้ศักยภาพการทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษา โดยส่วนรวม กำหนดให้การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องปฏิบัติอย่างจริงจังอย่างต่อเนื่อง ถูกต้อง และครบกระบวนการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้มีการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพต่อไป และถือเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่จะต้องหาทางแก้ไขและพัฒนาครู ให้มีความรู้ความสามารถ และเกิดความร่วมมือร่วมใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากรทุกคนในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

ด้วยความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าถ้ากระบวนการนิเทศภายในมีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มวางแผน ร่วมวิเคราะห์ รวมทั้งร่วมมือกันหาแนวทางเลือกที่จะพัฒนาได้ถูกทาง ร่วมปฏิบัติ และร่วมกัน ประเมินผล เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพย่อมส่งผลครู นักเรียน และสถานศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพบรรลุความมุ่งหมายของหลักสูตรดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแนวทางการการนิเทศภายในดังกล่าวในอาชีวศึกษาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

วิธีการศึกษา

การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในของอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จากทั้ง 17 วิทยาลัย ปีการศึกษา 2561 จำนวน 476 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 245 คน

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

1. การศึกษาสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ มาคำนวณหาความต้องการจำเป็นเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการศึกษาเชิงลึก ในสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี โดยให้ความสำคัญในการศึกษาด้านที่มีความต้องการในการพัฒนาอย่างละเอียด ทั้งการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร การสังเกตการปฏิบัติ ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่ม และครูผู้สอน จากสถาบันการศึกษา 3 แห่งๆ ละ 4 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งใช้คำถามที่ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป และความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูดำเนินการนิเทศภายในของอาชีวศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์

2. ยกร่างการนิเทศภายในของอาชีวศึกษาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ยกร่างการนิเทศภายในของอาชีวศึกษา โดยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและการศึกษาสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีมาพัฒนาการนิเทศภายในของอาชีวศึกษา สถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

3. การตรวจสอบยืนยันแนวทางและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางโดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คนได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนวทาง การเก็บ

รวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนวทาง การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

1. สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายใน รองลงมาคือ ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศ และด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือก ตาม

ลำดับ ส่วนสภาพที่ประสงค์ของการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศ รองลงมาคือ ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือก และด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถาบัน และความต้องการในการนิเทศภายในของสถาบัน พบว่า ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือก รวมทั้งด้านการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ มีความต้องการพัฒนามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในสถาบัน และด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถาบัน ตามลำดับ (ดังตาราง 1)

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ดัชนีความต้องการจำเป็นและลำดับความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวม

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับความ ต้องการ จำเป็น
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล		
1. ด้านการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ	3.66	0.80	มาก	4.46	0.68	มาก	0.22	1
2. ด้านการวางแผนการวางแผนและกำหนดทางเลือก	3.72	0.82	มาก	4.52	0.68	มากที่สุด	0.22	1
3. ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถาบัน	3.93	0.75	มาก	4.50	0.69	มาก	0.15	4
4. ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในสถาบัน	3.92	0.77	มาก	4.55	0.61	มากที่สุด	0.16	3
โดยรวม	3.80	0.80	มาก	4.51	0.67	มากที่สุด	0.19	

2. การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) ความมุ่งหมาย 3) แนวทางการนิเทศภายในสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 3.1) การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ 3.2) ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือก 3.3) ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถาบัน 3.4) ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศ 4) กลไก และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เสนอแนะแนวทางเพื่อการให้ดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนิเทศภายในสถานศึกษา สร้างความเชื่อมั่นให้ได้ว่า กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาสามารถยกระดับคุณภาพทางการศึกษาขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรนำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้ขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สร้างความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม และใช้การนิเทศด้วยความเป็นกัลยาณมิตร เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการศึกษาร่วมกัน

สรุปและอภิปรายผล

1. จากสภาพปัจจุบันของการดำเนินการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.80$) เมื่อพิจารณาเป็น

รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สำหรับความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่า ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา มีความต้องการพัฒนามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในสถานศึกษา และด้านการวางแผนการวางแผนและกำหนดทางเลือก ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางอาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยเหลือการจัดสรรเครื่องมือ อุปกรณ์การศึกษา และช่วยในการเลือกและปรับปรุงวิธีสอน (Good, 1973) อันจะส่งผลให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องตามมาตรฐานหลักสูตรระดับต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแนวทางของพระบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538) จึงส่งผลให้สถานศึกษาได้ดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษามาโดยตลอด สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญ์ชาญ์ สุตทุม (2559) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยา สุณาอาจ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านการเผยแพร่ขยายผลอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนภายในโรงเรียน ด้านการวางแผนและพัฒนาการนิเทศภายใน และด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน สภาพที่พึงประสงค์ การนิเทศภายในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านการวางแผนและพัฒนาการนิเทศภายใน ด้านการเผยแพร่ขยายผลอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนภายในโรงเรียน และด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน

2. จากผลการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) ความมุ่งหมาย 3) แนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 3.1) การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ 3.2) ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือก 3.3) ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถาบัน 3.4) ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศ 4) กลไก และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก แนวทางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้สร้างตามหลักการพัฒนาแนวทาง ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาของหน่วยงาน วิเคราะห์ถึงหลักการและความสำคัญของการพัฒนา เพื่อหาทางแก้ไขด้วยการพัฒนาบุคลากรการกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกวิธีการ การกำหนดโครงการ การดำเนินการพัฒนาบุคลากร และประเมินผล (วิชชุตา หุ่นวิไล, 2542) จนได้

แนวทางที่มีความสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนีย์ ดอกดวง (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า ผลการประเมินแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษา จากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ชัดแย้งกับการวิจัยของสุริยา สุนาอาจ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากการศึกษาที่พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินการนิเทศภายในของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ รองลงมา คือ ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือก และด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถาบัน และด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศ แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีความคาดหวังในการให้สถานศึกษามีการเผยแพร่และขยายผลการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อนำนวัตกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์ และตรง

กับความต้องการของสถานศึกษามากที่สุด ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรพัฒนา ส่งเสริมศักยภาพในการนิเทศของบุคลากรมากยิ่งขึ้น

1.2 จากผลการศึกษาที่พบว่า ความต้องการในการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือก รวมทั้งด้านการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ มีความต้องการพัฒนามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในสถาบัน และด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถาบัน ตามลำดับ แสดงว่าสถานศึกษามีความต้องการอย่างมากในการวางแผนและพัฒนาการนิเทศภายใน

สถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านการวางแผนและพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษา

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรหันมาให้ความสำคัญกับการนิเทศภายในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดอื่น

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการนิเทศภายในสถานศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). *แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวง พ.ศ.2539-2550*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). *คู่มือดำเนินการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับครูและศึกษานิเทศก์*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- พิชญ์ชาญ สุตทุม. (2559). *แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรรณพร สุขอนันต์. (2550). *รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิษชุดา หุ่นวิไล. (2542). *การบริหารบุคคลทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). *การนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2555). *มาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2555 เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *เอกสารประกอบการศึกษาด้วยตนเองหลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สุนีย์ ดอกดวง. (2560). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุรียา สุนาอาจ. (2560). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill.